

FƏNN SİLLABUSU
(işçi tədris proqramı)

İxtisasın şifri və adı: 6001019-Tarix və coğrafiya müəllimliyi

Fakultə: Tarix-coğrafiya və incəsənət

Kafedra: Tarix və onun tədrisi metodikası

I Fənn haqqında məlumat

Fənnin adı: Tarixin tədrisi metodikası (İşçi proqram Tarix və onun tədrisi metodikası kafedrasının 13.02.2026-cı il qərarı ilə təsdiq edilmişdir. Protokol №6)

Kodu: İPF-B16

Tədris ili: VI (2025-2026)

Semestr: VIII (yaz)

Tədris yükü: Cəmi 150 saat. Auditoriya yükü 60 saat: (30 saat müəhazirə, 30 saat seminar)

Təhsil alma forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit sayı: 5 kredit

II Müəllim haqqında məlumat:

Soyadı, adı, ata adı, elmi dərəcəsi və elmi adı: B/m Kəlbəyev Həşim Adil oğlu

Kafedranın ünvanı: Lənkəran şəhəri, Ə. Məmmədov 22

Məsləhət günləri və saatları: I gün saat 14⁰⁰-15⁰⁰, 16.00-17.00

E-mail ünvanı: kadusimerd@mail.ru

III Təvsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

1. Bəhrəmov S. (2024) *Tarixi biliklərin integrativ öyrədilməsi texnologiyası* *Bakı* OPTİMİST MMC
2. Əmirov M.M. (2024) *Tarixin tədrisi metodikası* Azərbaycan Respublikası Təhsil Institutunun Elmi əsərləri, cild 91 №3, Bakı.
3. İsmayılov T. F. (2025) *Tarixin tədrisi metodikası* Azərbaycan Respublikası Təhsil Institutunun Elmi əsərləri, cild 92 №3, Bakı.
4. Məlikov R. Nəcəfəli T. Tarixin interaktiv təlimi. Müəllimlər üçün vəsait. Bakı, 2002
5. Tarixin tədrisində müasir üsullar. (sənədlər, tövsiyələr, Nümunələr) Bakı, 2000.
6. Paşayev N. Tarixin tədrisi metodikası. Bakı, 2000
7. Vagin A. Orta məktəblərdə tarixin tədrisi metodikası. Bakı, 1973.
8. Xəlilov R. Tarixin təliminin metodikası. Bakı, 2001.
9. Mərdanov M S. Azərbaycan təhsili müstəqillik illərində. Bakı, 1994.
10. Cəbrayilov İ. H. Tarixi abidələr şagirdlərdə milli mənlük şüuru formalaşdırmağın vəsidəsi kimi. Avtoreferat, Bakı, 1994.
11. Zahidov C. Qasımova A. Sınıfdən xaric tədbirlər vəsidəsi ilə şagirdlərin tarixi şəxsiyyətlər nümunəsində tərbiyyə olunması. Bakı, 1999.
12. Sadiqov H. Zahidov Ə. S. Tarix dərslərində biliyin formalaşdırılması. Gəncə,
13. Mübariz Əmirov Tam orta məktəbdə tarixin fəal interaktiv təlimi metodikası (Ali məktəbin tarix fakultəsi tələbələri üçün dərs vəsaiti. Bakı, 2011
14. Veysova Z. Məktəb müəllimləri üçün fəal təlim metodlarına giriş kursu, təlimçilər üçün metodik vəsait. Bakı, 2000
15. Veysova Z. Fəal interaktiv təlim: müəllimlər üçün vəsait. Bakı, 2007

IV Rəkvizit fənlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən "Pedaqogika" fənninin tədrisinə ehtiyac vardır.

V Korekvizit fənlər: Fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənnin tədrisinə ehtiyac yoxdur.

VI Fənnin təsviri və məqsədi: Bu fənn tarixin tədrisi texnologiyalarının predmetini müəyyən edir. Onun tədrisi metodikasını pedaqoji elmlərdən biri kimi əsaslandıraraq tarixin tədrisi

texnologiyalarını müasir kontekstdə şərh edərək və müasir tələblərə uyğunlaşdıraraq dərslər planlarını hazırlamaq və şagird nailiyyətlərini qiymətləndirilməsini öyrənilir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şurasının 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Fənn üzrə tələbələrin biliyi 100 ballıq sistemlə qiymətləndirilir. Yeni tələbənin fənn üzrə toplaya biləcəyi balın maksimum miqdarı 100-ə bərabərdir. Bu balın yarısı (50 bal) tələbənin semestr müddətində fəaliyyətinin nəticəsinə (cari qiymətləndirmə), digər yarısı isə (digər 50 bal) imtahanın nəticəsinə (aralıq qiymətləndirmə) görə verilir.

Fənn üzrə cari qiymətləndirmənin nəticəsinə görə verilən maksimum 50 bala aşağıdakılar daxildir:

- 20 bal - seminar dərslərində fəaliyyətinə görə;
- 30 bal - kollokviumların nəticələrinə görə.

Qiymətləndirmə zamanı LDU-nun Elmi Şurasının 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir. İmtahan yazılı şəkildə aparılır və imtahan biletinə bir qayda olaraq fənn üzrə tədris olunan mövzulara aid 5 sual daxil edilir. Hər sual maksimum 10 bal olmaqla qiymətləndirilir (aşağıda qeyd olunan qiymət meyarına əsasən) ki, bu da toplamda fənn üzrə aralıq qiymətləndirmənin nəticəsinə görə verilən maksimum 50 balı təşkil edir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal - tələbə keçilmiş materialı dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir;
- 9 bal - tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun məzmununu tam açır;
- 8 bal - tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal - tələbə keçilmiş materialı yaxşı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir;
- 6 bal - tələbənin cavabı əsasən düzgündür;
- 5 bal - tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir;
- 4 bal - tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal - tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;
- 1-2 bal - tələbənin mövzudan qismən xəbəri var;
- 0 bal - cavab yoxdur.

Tələbənin fənn üzrə aralıq qiymətləndirmə balının (imtahanda topladığı balın) miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin fənn üzrə aralıq qiymətləndirmə balına (semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala) əlavə olunmur.

Fənn üzrə cari və aralıq qiymətləndirmənin ümumi nəticəsinə görə tələbənin biliyi yekun olaraq aşağıdakı kimi qiymətləndirilir:

Bal aralığı (göstərilən ballar daxil olmaqla)	Hərflə işarəsi	Sözlə yazılışı
91-100 bal	A	əla
81-90 bal	B	çox yaxşı
71-80 bal	C	yaxşı
61-70 bal	D	kafi
51-60 bal	E	qənaətbəxş
51-baldan aşağı	F	qeyri-kafi

IX Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin Daxili intizam qaydalarını pozduqda onun barəsində mövcud qanunvericilik çərçivəsində müvafiq tədbir görülməkdir.

X. Təqvim mövzusu planı: Mühazirə 30 saat, Seminar 30 saat. Cəmi 60 saat.

№	Tədris olunan mövzuların məzmunu	Saat		Tarix
		Müh.	Sem.	
1	Mövzu: Tarixin tədrisi metodikası fənninin predmeti və vəzifələri. Plan: 1. Tarixin tədrisi metodikasının elmi tədqiqatmetodları. 2. Elmlər sistemində tarixin tədrisi metodikası fənninin yeri. Mənbə: [1, 2, 3, 4,5, 6, 7. 8, 9, 10, 11, 12.]	2	2	
2	Mövzu: Tarixin tədrisi metodikası fənninin məqsəd və vəzifələri.	2	2	

	Plan: 1. Tarixin tədrisi metodikası fənninin məqsəd və vəzifələri. 2. Tarixin tədrisi prosesi və onun komponentləri. Ədəbiyyat: [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12.]			
3	Mövzu: Tarix dərslərinin planlaşdırılması. Plan: 1. Dərsin mərhələləri və onun səmərəli təşkili. 2. Dərsin metodik üsullarının mövzunu mənimsəmədə rolu. Mənbə: [1, 2, 3, 4, 6, 7, 8.]	2	2	
4	Mövzu: Tarixin tədrisində şagirdlərə mədəni irsimizə məhəbbət hissinin tərbiyə edilməsi. Plan: 1. Sınıfəxaric vasitələrlə Azərbaycan mədəniyyətinin öyrənilməsi üsulu 2. Tarixdən qiyabi səyahətlər vasidəsi ilə Azərbaycan mədəniyyəti abidələrinin öyrənilməsi üsulları 3. Ekskursiyalar vasidəsi ilə Azərbaycan mədəniyyətinin öyrənilməsi Mənbə: [1, 2, 3, 4, 5, 6]	2	2	
5	Mövzu: Tarixdən sinifəxaric iş formaları. Plan: 1. Tarix gecələri.. 2. Görüşlər. 3. Tarix fənni kabinet Mənbə: [2, 3, 7, 8, 9.]	2	2	
6	Mövzu: Tarix dərslərində təkrar və onun prinsipləri. Plan: 1. Tədris materialının sistemli təkrar edilməsinin vəzifələri. 2. Təkrarın mühüm tarixi anlayışların mənimsənilməsində rolu.. 3. Şagird biliyinin obyektiv qiymətləndirilməsi. Mənbə: [3, 4, 5, 6, 7]	2	2	
7.	Mövzu: Tarix dərslərinin ümumi xarakteristikası Plan: 1 Dərs təşkilatı işin tədris-tərbiyə formasıdır. 2. Tarixin təlimində tarixi biliklərin mənimsənilməsi məsələsi . Ədəbiyyat: [2, 3, 4, 5, 6, 9, 10]	2	2	
8	Mövzu: Tarix dərslərinə verilən müasir tələblər, yaş xüsusiyyətləri Plan: 1. Tarix dərslərinə verilən müasir tələblər. 2. Tarixin məktəblilər tərəfindən dərk olunmasında yaş xüsusiyyətləri. Mənbə: [2, 3, 4, 5, 6, 9, 10]	2	2	
9	Mövzu: Tarixin interaktiv təliminə əsasən biliklərin yoxlanılması və qiymətləndirilməsi. Plan: 1. Xronoloji biliklərin yoxlanılması. 2. Kartografik biliklərin yoxlanılması. 3. Formalaşdırılmış və subyektivləşdirilmiş biliklərin yoxlanılması üçün test tapşırıqları. Mənbə: [5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12.]	2	2	
10	Mövzu: Tarixi biliklərin formalaşması prosesində əyaniliyin rolu Plan: 1. Əyaniliyin növləri. 2. Əşya əyaniliyi 3. Şərti qrafik əyaniliyi. Mənbə: [3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10]	2	2	
11	Mövzu: Tarix təlimində anlayışların formalaşdırılması. Plan:	2	2	

	1. Tarix təlimində anlayışların yeri və rolu. 2. Tarixi anlayışların təsnifatı. 3. Tarix təlimində abstraktlaşdırma və ümumiləşdirmə anlayışların formalaşmasının mühüm vasitəsidir. Mənbə: [5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12.]			
12	Mövzu: Tarix müəlliminin tədris metodiki hazırlığı. Plan: 1. Tarix müəlliminin hazırlığının mərhələləri və əhəmiyyəti.. 2. İcmal və plan-bunların fərqi. 3. Müəllimin metodik ədəbiyyatlarla işi.	2	2	
13	Mövzu: Açıq dərs və müəllimin şəxsi kitabxanası. Plan: 1. Açıq dərslər müəllimin təcrübəsini başqalarına verməsi vasitəsi kimi. 2. Müəllimin şəxsi kitabxanası və onun tədrisə hazırlaşması. Mənbə: [3, 4, 5, 6, 8, 9, 12]	2	2	
14	Mövzu: Şagirdlərdə Vətənpərvərlik hislərinin gücləndirilməsində tarix dərslərinin rolu. Plan: 1. Azərbaycanın dövlətçilik tarixi və ənənələrini öyrətməklə vətəndaşlıq ruhunu yüksəltmək. 2. Tarixi işğallardan bəhs etməklə tarixi düşmənlərə nifrət ruhu oymaq, sayıqlığı artırmaq. 3. Tarixi şəxsiyyətlərin həyat yollarından bəhs etməklə şagirdləri Vətənin müdafiəsinə hazırlamaq. Mənbə: [4, 5, 6, 10, 11]	2	2	
15	Mövzu: Kurikulumların məzmunu və strukturu. Plan: 1. Kurikulum təhsilə qoyulan tələblər – summativlər. 2. Kurikulum təlimində fənn və şəxsiyyət yönümlülük. Mənbə: [1, 2, 3, 4, , 9, 10]	2	2	

XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:

Tarix tədrisi metodikası fənni tədrisində təlim metodlarını öyrənməklə fənnin predmet və vəzifələrini, tarixin tədrisi prosesini, tarixin tədrisi prosesində müəllim və şagirdlərin fəaliyyətini, tarixin təlimində nəşr edilmiş mətnlərlə işi öyrənməklə tədrisin keyfiyyəti daha da asanlaşır. Tarix tədrisi metodikası fənni tədrisində yeni pədaqoji texnologiyalardan istifadəni, tarixinin tədrisi prosesində şagirdlərin müstəqil işinin təşkili üsullarını müqayisəli şəkildə analiz etməlidir.

XII Fənnin tədrisi üçün nəzərdə tutulan tədris və öyrənmə metodları:

- müəhazirə, seminar, praktik tapşırıqlar
- təqdimat və müzakirə
- debat
- müstəqil iş/araşdırma

XIII Fənn üzrə təlim nəticələri:

- Tarixin tədrisi texnologiyasının predmentini bilir;
- Tarixin tədrisi texnologiyası müəyyən edir, və onun tədrisi metodikasını pədaqoji elmlərdən biri kimi əsaslandırır;
- Tarixin tədrisi texnologiyalarını müasir kontekstdə şərh edir;
- Tarixin tədrisi texnologiyalarının tələblərinə uyğun illik və gündəlik dərs planları hazırlayır və şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsini tətbiq edir;
- Təlim strategiyasını şərh edir, təlimin təşkilinə verilən tələbləri, eləcə də məzmun standartlarının mahiyyətinə görə fəal interaktiv təlimin rolunu və əhəmiyyətini müəyyənləşdirir;
- Tarixin tədrisinə verilən müasir tələbləri, eləcə də Azərbaycan tarixi və ümumi tarix fənn kurikulumlarını tətbiq edir.

XIV. Tələbələrə fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XV. Kollokvum sualları:

I kollokvum sualları:

1. Tarixin tədrisi metodikasının elmi tədqiqat metodları.
2. Elmlər sistemində tarixin tədrisi metodikası fənninin yeri.
3. Tarixin tədrisi metodikası fənninin məqsəd və vəzifələri.
4. Tarixin tədrisi prosesi və onun komponentləri.
5. Dərsin mərhələləri və onun səmərəli təşkili.
6. Dərsin metodik üsullarının mövzunu mənimsəmədə rolu.
7. Sınıfəxaric vasitələrlə Azərbaycan mədəniyyətinin öyrənilməsi üsulu
8. Tarixdən qiyabi səyahətlər vasidəsi ilə Azərbaycan mədəniyyəti abidələrinin öyrənilməsi üsulları
9. Ekskursiyalar vasidəsi ilə Azərbaycan mədəniyyətinin öyrənilməsi
10. Tarix gecələri.
11. Görüşlər.
12. Tarix fənni kabineti
13. Tədris materialının sistemli təkrar edilməsinin vəzifələri.
14. Təkrarın mühüm tarixi anlayışların mənimsənilməsində rolu..
15. Şagird biliyinin obyektiv qiymətləndirilməsi.

II kollokvum sualları:

1. Dərs təşkilatı işin tədris-tərbiyə formasıdır.
2. Tarixin təlimində tarixi biliklərin mənimsənilməsi məsələsi .
3. Tarix dərsinə verilən müasir tələblər.
4. Tarixin məktəblilər tərəfindən dərk olunmasında yaş xüsusiyyətləri.
5. Xronoloji biliklərin yoxlanılması.
6. Kartografik biliklərin yoxlanılması.
7. Formalaşdırılmış və subyektivləşdirilmiş biliklərin yoxlanılması üçün test tapşırıqları.
8. Əyaniliyin növləri.
9. Əşya əyaniliyi
10. Şərti qrafik əyaniliyi.
11. Tarix təlimində anlayışların yeri və rolu.
12. Tarixi anlayışların təsnifatı.
13. Tarix təlimində abstraktlaşdırma və ümumiləşdirmə anlayışların formalaşmasının mühüm vasitəsidir.
14. Tarix müəlliminin hazırlığının mərhələləri və əhəmiyyəti.
15. İcmal və plan-bunların fərqi.

XVI. İmtahan sualları:

1. Tarixin tədrisi metodikasının elmi tədqiqat metodları.
2. Elmlər sistemində tarixin tədrisi metodikası fənninin yeri.
3. Tarixin tədrisi metodikası fənninin məqsəd və vəzifələri.
4. Tarixin tədrisi prosesi və onun komponentləri.
5. Dərsin mərhələləri və onun səmərəli təşkili.
6. Dərsin metodik üsullarının mövzunu mənimsəmədə rolu.
7. Sınıfəxaric vasitələrlə Azərbaycan mədəniyyətinin öyrənilməsi üsulu
8. Tarixdən qiyabi səyahətlər vasidəsi ilə Azərbaycan mədəniyyəti abidələrinin öyrənilməsi üsulları
9. Ekskursiyalar vasidəsi ilə Azərbaycan mədəniyyətinin öyrənilməsi
10. Tarix gecələri..
11. Görüşlər.
12. Tarix fənni kabineti
13. Tədris materialının sistemli təkrar edilməsinin vəzifələri.
14. Təkrarın mühüm tarixi anlayışların mənimsənilməsində rolu..
15. Şagird biliyinin obyektiv qiymətləndirilməsi.
16. Dərs təşkilatı işin tədris-tərbiyə formasıdır.
17. Tarixin təlimində tarixi biliklərin mənimsənilməsi məsələsi .
18. Tarix dərsinə verilən müasir tələblər.
19. Tarixin məktəblilər tərəfindən dərk olunmasında yaş xüsusiyyətləri.
20. Xronoloji biliklərin yoxlanılması.
21. Kartografik biliklərin yoxlanılması.
22. Formalaşdırılmış və subyektivləşdirilmiş biliklərin yoxlanılması üçün test tapşırıqları.
23. Əyaniliyin növləri.
24. Əşya əyaniliyi

- 25.Şerti qrafik əyaniliyi.
- 26.Tarix təlimində anlayışların yeri və rolu.
- 27.Tarixi anlayışların təsnifatı.
- 28.Tarix təlimində abstraktlaşdırma və ümumiləşdirmə anlayışların formalaşmasının mühüm vasitəsidir.
29. Tarix müəlliminin hazırlığının mərhələləri və əhəmiyyəti..
30. İcmal və plan-bunların fərqi.
- 31.Müəllimin metodik ədəbiyyatlarla işi.
32. Açıq dərslər müəllimin təcrübəsini başqalarına verməsi vasitəsi kimi.
- 33 Müəllimin şəxsi kitabxanası və onun tədrisə hazırlaşması.
34. Azərbaycanın dövlətçilik tarixi və ənənələrini öyrətməklə vətəndaşlıq ruhunu yüksəltmək.
35. Tarixi işğallardan bəhs etməklə tarixi düşmənlərə nifrət ruhu oymaq, sayıqlığı artırmaq.
- 36.Tarixi şəxsiyyətlərin həyat yollarından bəhs etməklə şagirdləri Vətənin müdafiəsinə hazırlamaq.
- 37 Kurikulumların məzmunu və strukturu.
38. Kurikulum təhsilinə qoyulan tələblər – summatrivlər.
39. Kurikulum təlimində fənn və şəxsiyyət yönümlülük.
40. Kiçik və böyük summatrivlərin keçirilməsi və yoxlanılması.

Tarixin tədrisi metodikası fənninin sillabusu 6001019-Tarix və coğrafiya müəllimliyi ixtisasının təhsil proqramı, tədris planı və işçi proqram (Tarix və onun tədrisi metodikası kafedrasının 13.02.2026-cı il qərarı ilə təsdiq edilmişdir.) əsasında tərtib olunmuşdur. Sillabus "Tarix və onun tədrisi metodikası" kafedrasında müzakirə edilərək təsdiq edilmişdir (13 fevral 2026-cı il, protokol № 6).

Fənn müəllimi : b/m. H.A.Kəlbəyev

Kafedra müdiri : dos. K.F.Mahmudov